

A produktív tanulás megjelenése a tanárképzésben

Fodor Bálint

Pécsi Tudományegyetem – Neveléstudományi Intézet

A tanárképzés alapvető meghatározója az oktatás színvonalának annak minden szintjén. Az egyetemek feladata nem csupán a leendő tanárok módszertani képzése, hanem a tanórán kívül adódó feladatokra történő felkészítése is (Barber – Mourshed, 2007). Hosszú évekig a tanárképzés jobbra figyelmen kívül hagyta a tényt, hogy az iskola egy összetett környezet, és csupán a tantárgy-specifikus ismeretekre koncentrált. Az iskola azonban nem csupán tanórák és tantárgyak összessége. A sikeres tanár olyan képességekkel és képzettségekkel rendelkezik, melyek túlmutatnak egy szaktárgy tanításán. Napjainkra a többszörös intelligenciák alkalmazása és fejlesztése alapvető követelménnyé vált a tanárok számára is (Eberle, 2011). A produktív tanulás módszertani jellegéből adódóan támogatja és fejleszti ezeket a többszörös intelligenciákat és a vonatkozó kompetenciákat egyaránt (Gardner, 2006). A tanárképzés megújult formája során különös fontossággal bír, hogy a leendő tanárok képzésének fókuszában ezek a kompetenciák álljanak, tehát a produktív tanulás térhódítása felettébb időszerű Magyarországon (Bárdossy – Dezső, 2016).

A magyar oktatási és képzési rendszer öröklött hibái és hiányosságai egyaránt vitákat szültek társadalmi és döntéshozói szinten. 1989 óta a Nemzeti Alaptanterv által bevezetett változásokat számos szinten megkérdőjelezték, míg a felsőoktatás azokra a folyamatosan változó igényekre próbál reagálni, melyekre a jövő tanárainak szüksége lehet. A PISA tesztek gyenge eredményei alapján a magyar oktatási rendszert és a tanárképzést alapjaiban szükséges lenne megváltoztatni.

A tanárképzést érintő szervezeti és módszertani változásokkal a felsőoktatási intézmények igyekeztem megfelelni a változó igényeknek (Mrázik 2011). A Pécsi Tudományegyetem gazdag hagyományokkal rendelkezik a pedagógiai innovációk területén (G. Furulyás, 1999; Bárdossy et al., 1994; Dezső, 2013), Magyarország egyik vezető tanárképző intézménye. A produktív tanulás beépítése a tanárképzésbe az intézmény egyik legújabb innovációja. Célja, hogy a korábban figyelmen kívül hagyott kompetenciákat is fejlessze (Dezső 2017). Napjainkra számos magyar egyetem beépítette képzési rendszerébe ezeket az új módszereket, hogy jobban felkészíthesse a pályára lépő pedagógusokat (Dezső 2014). A produktív tanulás (IPLÉ 2011) implementálása alapján a tanárjelölt hallgatók egy teljes tanévet töltenek egy köznevelési intézményben. Gyakorlatuk során nem csupán tanórákat tartanak, hanem az iskola mindennapi életében is részt vesznek, hogy megtapasztalhassák azokat a kihívásokat, melyekkel korábbi képzésük során nem feltétlenül találkoztak. Jelen tanulmány a gyakorlatukat végző hallgatók és mentoraik tapasztalataira fókuszál. Kérdőíves és félig-strukturált interjúk segítségével azt tárja fel, hogy a kezdeti tapasztalatok az új rendszer milyen hiányterületeit és erősségeit mutatják. Számos alap- és középfokú oktatási intézmény nincs még felkészülve a rendszer által támasztott elvárásokra, és hiányoznak a humán erőforrás kapacitásaik is. A mentorokat még csak most képzik, miközben a gyakornok tanárjelöltek már az intézményben töltik gyakorlati évüket. A mentorok számára olyan kihívások merülnek fel, melyekkel korábban nem találkoztak, azokra nem készültek fel.

A tanulmány a tanárképzésben résztvevő mentorok tapasztalataira fókuszál, miközben vizsgálja azt is,

hogyan töltik gyakorlati évüket a tanárjelöltek a kijelölt intézményekben. Kérdőíves és félig-strukturált interjúk segítségével azt tárja fel, hogy a kezdeti tapasztalatok az új rendszer milyen hiányterületeit és erősségeit mutatják. Miközben fókuszában a produktív tanulás alkalmazása áll, azt is vizsgálja, milyen kihívásokkal és elvárásokkal szembesülnek az érintett mentorok (N=15) és a hallgatók (N=30). A kérdőíves vizsgálat mellett az interjúkban megjelennek azok a személyes élmények és vélemények, melyek alapján további javaslatok és fejlesztési irányok jelölhetők ki a produktív tanulás tanárképzésben történő alkalmazásával kapcsolatban. A kutatás része a vizsgált intézményekben végzett dokumentumelemzés is, mely rámutat, milyen intézményi háttérfeltételek adottak vagy hiányoznak az újfajta tanárképzési rendszer alkalmazásához. Tantervek, egyetemi kurzusleírások, pedagógiai programok vizsgálata során látható, mennyire jelenik meg a produktív tanulás a dokumentumokban.

A gyakorlati évüket befejező hallgatók egyöntetűen úgy érzik, hogy az utolsó év során tanulták a legtöbbet. Módszertani tudásuk fejlődése korábban nem állt összhangban az iskola komplex világa által igényelt egyéb kompetencia-szükségletekkel, a produktív tanulás segítségével viszont olyan helyzetekben is kipróbálhatták magukat, melyek korábban ismeretlenek voltak számukra. Minden interjúalany kiemelte ennek fontosságát. A hallgatók kezdeti elvárásai legtöbbször nem valósultak meg, azaz az egyetemi képzéseket érdemes lenne áttervezni. A mentorok szintén hiányolják az egyetemről érkező visszacsatolást munkájukkal kapcsolatban.

A dokumentumelemzés arra is rámutat, hogy bár a hallgatók és mentoraik értik a produktív tanulás elméletét, annak használata nem tudatosul tevékenységeik során.

A nemrég kialakított elvárásrendszerekben megjelennek a korábban hiányzó többszörös intelligenciák és kompetenciák (Eberle, 2011; Gardner, 2006, 2009), azonban a produktív tanulás hiányzik. Mégis kijelenthető, hogy az intézmények tevékenysége megfelel az általunk definiált produktív tanulásnak.

Tudatos használata előremozdíthatná a tanárképzés megújulását.

A produktív tanulás megjelenése az újfajta képzési rendszerben közel sem tökéletes – a mentori és hallgatói képzés során számos olyan elemet szükséges megváltoztatni vagy beépíteni, melyek hiányára jelen tanulmány hívja fel a figyelmet. Az új képzési rendszer tökéletesítésén felül egyéb tanárképzési programok fejlesztésében is segítséget adhatnak az eredmények, hozzájárulva a folyamatosan változó elvárásokhoz való igazodáshoz a tanárképzésben.

Barber M. – Mourshed M. (2007): How the World's Best-Performing Schools Come Out on Top. McKinsey&Company

Bárdossy, I. – Kovácsné Tratnyek, M. – Molnár, B. (1994): Productive learning module – Város mint iskola. in: Euroform-Projekt „Produktives Lernen in Europa” Praxis des produktiven Lernens: 8 Euromodule. iPLE an der Alice-salomon-fachhochschule für sozialarbeit und Sozialpädagogik Berlin. pp.3-17.

Bárdossy, Ildikó - Dezső, Renáta (2016): A produktív tanulás időszerűsége Magyarországon. [Actuality of Productive in Learning in Hungary] in: Autonómia és Felelősség II., 2016/1. University of Pécs, Pécs.

Dezső, Renáta (2013): GandHistory - the Beginning. Hungarian Educational Research Journal (HERJ) 3: (3).

Dezső, Renáta (2014): May Each Learn?. Hungarian Educational Research Journal. 4. 10.14413/HERJ2014.02.05

Dezső, Renáta (2017): Inklúzió a tanárképzésben transzverzális demokrácia kompetenciák mentén. [Inclusion in teacher education along transversal democratic competences]. In: Nagy Melinda - Strédl Terézia (szerk): Inkluzív iskola, inkluzív társadalom. Komarno: UJS, pp. 56-65 ISBN 978-80-8122-229-0

Eberle, Scott G (2011): Playing with the Multiple Intelligences – How Play Helps Them Grow American Journal of Play. 1: 1-18.

Gardner, Howard (2006): The Development and Education of the Mind. New York: Routledge.

Gardner, Howard (2009): Multiple Approaches to Understanding. In: Ileris, Knud (ed.) Contemporary Theories of Learning. London - New York: Routledge.

G. Furulyás, Katalin (1999). Az Általános Művelődési Központ, az ÁMK, mint elnevezés és intézményi forma kialakulásának története. [The history, naming and organization of the General Educational Center]. Szín, 4 (4). Pécs.

IPLÉ (2011): What is Productive Learning? Berlin: IPLÉ

Mrázik, J. (2011): Recent status and placement of national teacher-training in Hungary. Hungarian Educational Research Journal, 2 (2). DOI 10.5911/HERJ2011.02.03